

'מרחיבים-מחריבים'

הוא רק ענין שבכתב, כתיבת ספרים, ומאמרים, ושירים וספרים. אתם מיפים דבריכם במליצות לקוחות מהתגונ ומתקשטים בנזיות ורות. ואלה מכמם הכותבים פרווה אינט מרגשים במחסור בלשון, ראשונה מפני שאינכם מדברים על הריאליה של הדברים שבחיים, הנכם כותבים סיפורים ומאמרים וכל מני דברים אחרים, שנית: אם במקורה חסנה לאחד מכמם איזו מלה, אתם מחסרים את כל המאמר שהיתה צריכה לבוא בה. וכן הדברימי שתרגם משפה זורה לעברית אשר לו בודאי חסרות מילים שנותן. הוא מופתע על כל המשפט, מיילך וישוה את דברי המתרגם למקור ויזכה כי חסרים אילו משפטי בספר שלם. אבל אנחנו בני ארץ ישראל הרוצים להחיות את לשונו בפינו ובפי ילדינו, אנחנו מכחחים להמציא את כל החסר לנו.

והמנצחים היו סוף סוף סופרי הגולה, ובהתחדש מילים רבות מادر הכרחו הם בעצם להשתמש בהן. ועד הלשון החל לפרסם שמוט חדש ברשימות שונות; רשימות לכלי מלאכה שונים, רשימות למיני מאכלים ומשקאות, רשימות להלבשה ולהנעה; ומצד שני רשימות למנהי מדעים שונים: מתמטיקה, פיסיקה, כימיה, למדעי הטבע: חיי הצומח והדומם, ועוד, ועוד.

וזו הייתה העבודה העיקרית של ועד הלשון. והתעדודה השניה הייתה. ענין הדיקוק בלשון. רגילים היו הספרים להשתמש במילים בלתי ברורות במובן לכל מה שהיה חסר בלשון, עפ"י המדה: "אם אין ענין לכך תנחו ענין לכך". דבר כזה לא יתכן בשפה היה הצריכה לכך.

...ענין יצירה מילים חדשות בלשון עורך מלחמה קשה מצד הספרים אשר בחוץ-ארץ, זיא דוקא מצד אלה שהיו צריכים לשם על אשר נמצא מי משתדל לעור להם. ספרים אלה לא יכולו להשלים עם הרעיון כי יושבים בירושלים המשהאנים ועוסקים בחירות מליטם. את הוועד פנו בשם "פבריקה של מילים", ואת חבריו בשם "מרחיבים-מחריבים" את הלשון, כי כל מה שאינו נמצא בספרות הריהו זר לה.

קם או הד"ר קנטורי עורך "היום" וחבר Shir של פוגדים בצורת זו שיח "מניח הלשון" ו"קורא"², שפרסמו ב"השליח", להattle בזעם היירושלמי, קם לילינבלום שבעניינו לא מצאה חן המלה "רצינות" שחדש בז'יודה ואמר כי הוא מריה בה ריח של ricinus, שמן קיק, ולא הסתפק בזה וקם וחבר מהמלים המחדשות ע"י ועד הלשון מכתם בן שורות אחדות שפרסמו ב"המליין", כאומר: ראו מה נונן לכם הוועד היירושלמי. והשם "ازוני המן" שקבע ועד הלשון לתופנים המשלשים שעושים לפורים, ואשר לקחו מדברי קלונינוס בז' קלונינוס - לא מצאו חן ביחס בעניין הספר שמעון ברונפלדי והרצעיש עליו את העולם באחד ממאמרי. ככה נמצא כל ספר חז אחר לירוט בחברי הוועד המ██ננים.

וחברי הוועד היירושלמי המ██ננים לא נרתעו מכל הדברים האלה, וביחוד מן היחס השלילי הזה של סופרי הגולה וענו להם: קל מאד לכם אתם הספרים היושבים בחוץ-לארץ להסתפק بما שיש כבר בלשון. אתם לא קיבלתם עליהם את חובת הדיבור העברי. כל עניכם עם הלשון

1. יהודה ליב קנטורי (תר"ט-תרע"ה), המיסיד והעורך של העיתון היומי העברי הראשון "היום" (תרמ"ו-תרמ"ח) ואחר כך רב מטעם הממשלה במקומות שונים.

2. הוא מ' בלשן, "השליח" כרך א', 292-286.

3. ראה לעיל.

ספרון, וכן הלאה. והמלים האלה נתקבל בבחים, ואין זכר עוד את המלים המזרות התהן. מלבד הדושי המלים לצרכי חי' הבית היה צרך שודד הלשון ייחד מילים לבתי הספר.

בימים ההם היו בתי ספר אחדים שקבעו עליהם להורות גם את המקצועות החליניט בעברית. אמונם היו אלה רק בתי ספר עמיים, אך גם לאלה לא היו עדין די שמות לכל המנחים של המקצועות השונים, ומורה מורה היה נאלץ לחפש מילים למה שסדר לו, והתחילה ערובה בקביעת השמות, בביבס זה קוראים למנה זה בשם זה, ובביבס אחר נתן לו שם אחר. ומלבד זה אין כל מורה הוא בלשן ומחדש מלים, חמורים פנו אל הוועד, והוא היה צריך להיות הפוסק וגם המוחדש.

עבר ומן ולבייה-ס העממי נוספו שני מוסדות, אחד למטה ממנה ואחד למעלה ממנה: גן הילדיים וביביה-ס החיכון, הגימנסיה, והיה צרך תכוף במילים חדשות לשוללים הרכבים לכל מיני משקייהם ועבודותיהם, וגם לבוגרים במדעים שונים בדרגת יוטר גבורה.פה היה הפוקוק גדול, אם היה אפשר להורות מדעים כשחרשות מלים רבות להם. אם התחלינו להורות למשל תורה הצמח (בוטניקה), היה צריך לקרוא בשם לצחים ריבים ושונאים, וכן לכל חלק וחלק של הצמח, וכן הדבר בתורת החיים, ובתורת הטבע (פיזיקה), ובמדדים אחרים, אך ההכרח הן הוא אבי היצירה, וכן היו גם פה הכרה יצירה והתגבר התגבורו על כל הקשיים השונים גם בכוא העת לפתח את המוסד העליון למדע הוא המכילה העברית, ולפניו את התכינוי בחיפה אשר שאלת הוראת כל המדעים בו בעברית גרמה ל'מלחמה השפטות' היודעה.

עד הלשון הילך והתקדם צעד צעד יחד עם החיים, וכל מה שתתקדרמו חיינו בארץ ישראל יותר ויותר וכך התקדם גם הוא.

ויהה הדבר ברור: איני אומר לייחס כל

לדיק בדבריה ולא להשתמש בהם שקוראים תחליף. הן ידעתם את המעשיה بما שכתב לו חתנו שמו אותו ב'צינוק' ולא ידע אם זה עפי' פרוש רשי או הרדק או ابن עזרא. ועל עוד הלשון הייתה התעודה לבדר את המשג המdisk של כל שם מהשומות הנדרשים עד כמה שאפשר.

תוודה שלישית הייתה לעוד להפטר מכל סבל השמות הholcum - "שנים שנים", ז"א שמות דברים המרכיבים משתי מילים ולפעמים גם יותר. לכל המראה על הומן לשעותיו ולרגעיו קראו בני דורות ההשכלה "מורה שעות", ולמתקנו קראו כמובן "מתקן מורי שעות"; לגליון המתפרסם יום יום או לשבועות או לירחים קראו בשם "מכtab עתוי" ולמפרנסמו "מושיא לאורי" (זה בכלל שם מורה, כי איך יוכן בשם "מושיא לאורי" כי הכוונה היא למפרנסם מכתב עתוי?); ולבית אסף ספרים ננון שם מורה עקד ספרדים, ולמשיח עלייו "מנהלה בית העברית. ישן לשונות שהרכבה נוחה להן, כגון הנגרנית שאפשר שהיא בה שם בן יותר מעשרים אותן במלה אחת כגון ננון Nachmittagsschlaefhen (22 אותיות!) או עוד אלפי Zahlungsunfaehigkeit (20 אותיות!) ועוד).

יכולה לעכל הרכבות בשמות, וכך כי ישנה דרך הסמיוכות בהן קשה להשתמש בשמות המרכיבים בדרך הסמיוכות שרוצים לייחס אל אחד כניי-הקנין המחייבים אל שם. כי איך נאמר למשל בהפכו לתיגוד "מורה השעות שלוי"? הנאמר: "מורה שעות"? או: מורי השעות שלוי"? וביחוד, איך נאמר: "מתקן מורה

ובכן השתדל הוועד לחפש לכל אלה מלים

4. הסיפור מבוא במסתו של נחום סוקולוב על אליעזר בן-יהודה ("אישים", מהדורות תש"ח, עמ' 195-194).

תכליתו היה חדשני מלים ובוה עסק כל הימים
בטור חובה. מתחן דבריו על תחיתת הלשון
העברית, במלואות חמישים שנה
לעד הלשון, לשונו כרך י' (ת-ש),
עמ' 275-272.